

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Οικονομική & Περιφερειακή Ανάπτυξη

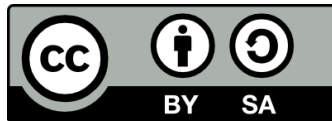
Δρ. Αλεξανδράκης Αλέξανδρος

Σεπτέμβριος 2015

Άδειες Χρήσης

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons. Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Το έργο αυτό αδειοδοτείται από την Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές Άδεια. Για να δείτε ένα αντίγραφο της άδειας αυτής, επισκεφτείτε <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.el>.

Χρηματοδότηση

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

*ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ*

Ερώτηση 1: Η μελέτη της Οικονομικής Ανάπτυξης αποτελεί μια πολύπλοκη διεπιστημονική προσπάθεια. Αναφέρατε επιστημονικούς κλάδους που συνδέονται στενά με την οικονομική ανάπτυξη και παραδείγματα που επιβεβαιώνουν τα παραπάνω.

Απάντηση.

Η μελέτη της Οικονομικής Ανάπτυξης αποτελεί όντως μια πολύπλοκη διεπιστημονική προσπάθεια. Επιστημονικοί κλάδοι που συνδέονται στενά με την Οικονομική Ανάπτυξη είναι η γεωγραφία, δημογραφία, ανθρωπολογία, κοινωνιολογία κ.λπ.

Από κοινού ασχολούνται με τη μελέτη των προβλημάτων των αναπτυσσομένων χωρών και προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις, που απασχολούν τα 2/3 του πληθυσμού του πλανήτη μας.

Ερώτηση 2: Πολλές πετρελαιοπαραγωγικές αραβικές χώρες παρ' όλου που διαθέτουν αρκετά κεφάλαια, εντούτοις εντάσσονται στην κατηγορία των σχετικά υπανάπτυκτων χωρών. Αναφέρατε λόγους που επιβεβαιώνουν τα παραπάνω.

Απάντηση.

Πράγματι αυτές οι χώρες εντάσσονται στην κατηγορία των σχετικά υπανάπτυκτων χωρών, γιατί παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα υγείας, εκπαίδευσης, διατροφής κ.λπ. σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες της γης. Το κατά κεφαλήν υψηλό εισόδημα δεν είναι ικανό από μόνο του να τις εντάξει στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων χωρών.

Ερώτηση 3: Τι προσβέει η Νεοκλασική Σχολή σχετικά με τους προβληματισμούς της Οικονομικής Ανάπτυξης;

Απάντηση.

Η Νεοκλασική Σχολή προκρίνει ως βασικό προσδιοριστικό παράγοντα των αποταμιεύσεων την τιμή δηλ. το ύψος του επιτοκίου. Ουσιαστικά οι τιμές της αγοράς είναι ο αποφασιστικός παράγοντας επηρεασμού της οικονομικής συμπεριφοράς. Όλες οι άλλες μεταβλητές θεωρούνται ως σταθερές (δηλ. εισόδημα, προτιμήσεις, ήθη, έθιμα, πληροφόρηση).

Ερώτηση 4: Τι προσβέει η Διαρθρωτική Σχολή σχετικά με τους προβληματισμούς της Οικονομικής Ανάπτυξης;

Απάντηση.

Η Διαρθρωτική Σχολή αντίθετα με την Νεοκλασική δίνει μεγαλύτερη έμφαση σ' άλλους παράγοντες, όπως είναι η πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα, στη διάρθρωση της ηγινίας των ατόμων κ.λπ. και θεωρεί τις μεταβολές που προκαλούν οι τιμές, δευτερεύουσας σημασία.

Ερώτηση 5: Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά μιας ανάπτυξης, που αποτελούν παράλληλα και τις βασικές επιδιώξεις κάθε κοινωνίας;

Απάντηση.

Ως ανάπτυξη μπορούμε να θεωρήσουμε τη συνεχή άνοδο της ποιότητας ζωής μιας κοινωνίας. Τα βασικά χαρακτηριστικά μιας ανάπτυξης θεωρούνται: α) Η ικανότητα για την εξασφάλιση των βασικών αναγκών του ανθρώπου. β) Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. γ) Η ανθρώπινη ελευθερία.

Παράλληλα βασικές επιδιώξεις κάθε κοινωνίας αποτελούν:

- Η αύξηση στα μέλη της τα βασικά αγαθά της ζωής.
- Η αύξηση στο επίπεδο διαβίωσης σε υλικά και πνευματικά αγαθά.
- Η διεύρυνση των οικονομικών και κοινωνικών επιλογών των ατόμων και των χωρών.

Ερώτηση 6: Δώστε τον ορισμό της οικονομικής ανάπτυξης με τη στενή και ευρεία έννοια αυτής.

Απάντηση.

Ως ανάπτυξη θεωρούμε τη συνεχή άνοδο της ποιότητας ζωής μιας κοινωνίας.

Ως οικονομική ανάπτυξη εννοείτε η διαδικασία με την οποία το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα μιας χώρας αυξάνεται κατά την διάρκεια μιας μακράς χρονικής περιόδου, υπό την προϋπόθεση, ότι ανεβαίνει το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας.

Ερώτηση 7: Οικονομική Μεγέθυνση και Οικονομική Ανάπτυξη είναι δύο έννοιες που ταυτίζονται ή διαφέρουν; Αν διαφέρουν ποια είναι η ειδοποιός διαφορά αυτών;

Απάντηση.

Οικονομική Μεγέθυνση = Η διαχρονική αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν προϊόντος μιας χώρας.

Οικονομική Ανάπτυξη = Περιλαμβάνει εκτός της αύξησης των υλικών αγαθών μιας χώρας και σημαντικές αλλαγές στη διάρθρωση και τη λειτουργία της οικονομίας και της κοινωνίας. (Ευρύτερος όρος).

Ερώτηση 8: Ο κατά κεφαλή δείκτης ΑΕΠ μιας χώρας παρουσιάζει αδυναμίες προκειμένου να θεωρηθεί αξιόπιστος δείκτης οικονομικής ανάπτυξης. Αναφέρετε τέτοιες αδυναμίες.

Απάντηση.

- Αμφισβητήσεις ως προς τα στοιχεία που πρέπει να συμπεριληφθούν στην έννοια του εισοδήματος (αυτοκαταναλισσόμενες υπηρεσίες).
- Υπάρχει ανεπάρκεια και αναξιопιστία ως προς τα στατιστικά στοιχεία υπολογισμού του εισοδήματος.
- Δυσκολίες ως προς την σύγκριση αξιών διαφορετικών χωρών.
- Το ΑΕΠ είναι αφηρημένο μέγεθος και πρέπει να γίνεται διάκριση αυτού σε κλάδους προέλευσης.
- Απατηλοί δείκτες, αφού μια χώρα μπορεί να καταλαγεί στις ανεπτυγμένες χώρες με βάση τον δείκτη αυτό, αλλά να είναι φανερά υποανάπτυκτοι λόγω συγκέντρωσης Εισοδήματος σε λίγα άτομα.
- Αποτίμηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Ερώτηση 9: Τι δείχνουν οι κοινωνικοί δείκτες ανάπτυξης; Αναφέρατε τυχόν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που αυτοί παρουσιάζουν.

Απάντηση.

Προσπαθούν να μετρήσουν εκείνες τις όψεις της ανάπτυξης, που δεν αντανακλώνται στους οικονομικούς δείκτες π.χ. δείκτες εξέλιξης της υγείας, της διατροφής, της κατοικίας, εκπαίδευσης κ.λπ.

Πλεονεκτήματα:

1. Είναι κοντύτερα στον σκοπό της ανάπτυξης.
2. Μπορεί ο Δείκτης κατά κεφαλή ΑΕΠ να είναι υψηλός δεν σημαίνει όμως, κατ' ανάγκη και κοινωνική ευημερία.
3. Απεικονίζουν καλύτερα παγκόσμια προβλήματα, π.χ. ρύπανση περιβάλλοντος.

Μειονεκτήματα:

- ✓ Δεν υπολογίζονται εύκολα.

Ερώτηση 10: Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης, ως σύνθετος δείκτης ανάπτυξης παρουσιάζει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα σε σχέση με τους οικονομικούς δείκτες. Αναφέρατε τα πλέον σημαντικά.

Απάντηση.Πλεονεκτήματα του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης:

- a) Επιτυγχάνουν αμεσότερη μέτρηση της ανθρώπινης ευημερίας.
- b) Οι επί μέρους χώρες επιλέγουν τον δικό της κατάλογο μερικών δεικτών, ο συνδυασμός των οποίων, θα απεικονίσει με πιστικότητα την Οικονομική Ανάπτυξη.

Μειονεκτήματα του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης:

- a) Υπάρχει μικρή θεωρητική καθοδήγηση για την κατασκευή αυτών.
- b) Είναι δύσκολη η επιλογή των κατάλληλων συντελεστών στάθμισης.
- c) Έλλειψη υπάρχοντων στατιστικών στοιχείων σε ορισμένες χώρες.

Ερώτηση 11: Πού βασίζεται η κατασκευή του Δ.Α.Α. των Η.Ε.; (ποια τα στοιχεία του).

Απάντηση.

Ο Δ.Α.Α. (Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης) που κατασκεύασαν το Η.Ε. βασίζονται:

- α) Στην μακροβιότητα ζωής (από τη γέννηση ως το θάνατο).
- β) Στο επίπεδο εκπαίδευσης σε συνδυασμό με το ποσοστό ενήλικων εγγράμματων.
- γ) Στο βιοτικό επίπεδο, μετρούμενο με το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Ερώτηση 12: Ποιά η χρησιμότητα του Δ.Α.Α;

Απάντηση.

Ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης χρησιμεύει στην:

- ✓ Εξέταση του προβλήματος της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- ✓ Διαμόρφωση μέτρων πολιτικής στις χώρες αυτές με τρεις τρόπους:

α) Ανισοδιανομή του εισοδήματος.

β) Ενσωμάτωση στον δείκτη της θέσης της γυναίκας σε μια χώρα.

γ) Ενσωμάτωση στον δείκτη πολιτικών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως στοιχείων ατομικής και κοινωνικής ευημερίας.

Ερώτηση 13: Ποιά η σκοπιμότητα των δεικτών βασικών αναγκών για τις διάφορες χώρες;

Απάντηση.

Η σκοπιμότητα των δεικτών βασικών αναγκών στις διάφορες χώρες είναι μεγάλη, αφού βοηθά στην αξιολόγηση του υπάρχοντος χάσματος φτωχών και πλούσιων χωρών. Επίσης δείχνουν ποιες χώρες ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες επιβίωσης για ανακατανομή της διεθνούς οικονομικής βοήθειας, προς τις χώρες αυτές.

Ερώτηση 14: Αναφέρετε οικονομικές και μη οικονομικές διαφορές μεταξύ των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών.

Απάντηση.

Οικονομικές διαφορές μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών:

α) Κατά κεφαλήν ΑΕΠ και ανθρώπινη ανάπτυξη.

β) Διανομή του εισοδήματος.

γ) Διάρθρωση της παραγωγής.

δ) Η διάρθρωση εργατικού δυναμικού.

ε) Η παραγωγικότητα της εργασίας.

στ) Η διάρθρωση της ζήτησης.

Μη οικονομικές διαφορές.

- α) Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά.
- β) Η αστικοποίηση του πληθυσμού.
- γ) Η εκπαίδευση και υγεία, διατροφή του πληθυσμού.
- δ) Οι συνθήκες κατοικίας και διαβίωσης.
- ε) Το τεχνολογικό επίπεδο.

Ερώτηση 15: Η καμπύλη του Lorenz ως μέθοδος περιγραφής της ανισότητας διανομής του ΑΕΠ μιας χώρας.

Απάντηση.

Η καμπύλη Lorenz δείχνει τις σχέσεις μεταξύ των ποσοστών του πληθυσμού που λαμβάνει εισόδημα και των αντίστοιχων ποσοστών εισοδήματος. Στην περίπτωση που η καμπύλη Lorenz συμπίπτει με την διαγώνιο ΟΑ, τότε δεν υπάρχει καθόλου ανισότητα μεταξύ των κατοίκων μιας χώρας. Διαφορετικά όσο η καμπύλη Lorenz απομακρύνεται από την διαγώνιο τόσο μεγαλώνει η εισοδηματική ανισότητα (μεταξύ των κατοίκων μιας χώρας).

Ερώτηση 16: Ποιές οι οριακές τιμές του συντελεστή Gini και τι σημαίνει όταν η τιμή αυτού ισούται με 0 και τι με 1;

Απάντηση.

Ο συντελεστής Gini παίρνει τιμές μεταξύ 0 και 1. Όταν $G=0$, όλα τα άτομα παίρνουν το ίδιο εισόδημα χωρίς ανισότητα. Όταν $G=1$, μόνο ένα άτομο παίρνει όλο το εισόδημα και υπάρχει πλήρης ανισότητα. Όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής Gini, τόσο μεγαλύτερη η ανισότητα στην διανομή του ΑΕΠ.

Ερώτηση 17: Αναφέρετε αίτια ανισοδιανομής του εισοδήματος στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Απάντηση.

Αποτελούν:

- α) Οι μεταβολές στο μερίδιο των συντελεστών της παραγωγής στο δημιουργούμενο εισόδημα.
- β) Ο δυαδισμός στη διάρθρωση της οικονομίας.
- γ) Εισοδηματικές διαφορές μεταξύ του αγροτικού τομέα και των άλλων τομέων της οικονομίας.
- δ) Αναδιανομή των εισοδημάτων και των περιουσιακών στοιχείων.

Ερώτηση 18: Τι έχετε να παρατηρήσετε όσον αφορά τη διάρθρωση των τριών τομέων της οικονομίας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ για τις αναπτυσσόμενες χώρες;

Απάντηση.

Πρωτογενής τομέας: Στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι 5 φορές μεγαλύτερος από ότι στις ανεπτυγμένες π.χ. η συμμετοχή του Α γενούς τομέα στις αναπτυσσόμενες χώρες για το 2002 ήταν 11%, ενώ για τις ανεπτυγμένες μόνο 2%.

Δευτερογενής τομέας: Η συμμετοχή του τομέα αυτού στο σύνολο ΑΕΠ είναι χαμηλότερη στις ανεπτυγμένες χώρες 27% έναντι στις αναπτυσσόμενες 33% για το 2002.

Τριτογενής τομέας: 55% συμμετέχει στο ΑΕΠ στις αναπτυσσόμενες.

70% συμμετέχει στο ΑΕΠ στις ανεπτυγμένες.

Ερώτηση 19: Τι έχετε να παρατηρήσετε για τη διάρθρωση των τριών τομέων της οικονομίας στη σύνθεση του πληθυσμού για τις αναπτυσσόμενες χώρες;

Απάντηση.

Γενικά ισχύει:

- Σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχει τάση μείωσης της αναλογίας των απασχολούμενων στον Α γεννή τομέα και αύξηση στον τριτογενή.
- Η αναλογία στον Β γεννή τομέα παρουσιάζει μικρότερη τάση μείωσης.

- Η τάση αύξησης στον τριτογενή τομέα τις τελευταίες δεκαετίες είναι πιο έντονη.

Ερώτηση 20: Διάρθρωση της συνολικής ζήτησης στις αναπτυσσόμενες χώρες μεταξύ καταναλώσεως, επένδυσης και εξαγωγές. Τι συμπεραίνετε;

Απάντηση.

- α) Στις αναπτυσσόμενες χώρες η καταναλώση μακράν πρώτη.
- β) Οι καθαρές επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι υψηλότερο για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες σε σχέση με τις αναπτυγμένες.
- γ) Υψηλές εξαγωγές αγροτικών προϊόντων, αλλά χαμηλές σε βιομηχανικά προϊόντα.
- δ) Υπάρχει θέμα εξάρτησης από το διεθνές εμπόριο, αλλά και οξύτατα προβλήματα στα ισοζύγια πληρωμών με αρνητικές οικονομικές εξελίξεις.

Ερώτηση 21: Αναφέρετε και αναλύστε σύντομα τα χαρακτηριστικά της αστικοποίησης στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Απάντηση.

Για τις αναπτυσσόμενες χώρες οι ρυθμοί αστικοποίησης είναι υψηλότεροι σε σχέση με τις αναπτυγμένες, λόγω εκβιομηχανοποίησης. Αύξηση των ρυθμών αστικοποίησης συνεπάγεται αύξηση του πληθυσμού της γης και λιγότερο της μετανάστευσης του αγροτικού πληθυσμού. Κυρίαρχες πόλεις στις χώρες αυτές είναι συνήθως οι πρωτεύουσες των χωρών και έχουν πολλαπλάσιο μέγεθος από τις δεύτερες μεγαλύτερες πόλεις αυτών. Η αστικοποίηση έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για αστικές υπηρεσίες (εκπαίδευση, αποχέτευση, ύδρευση, κατοικία) με παράλληλο αποτέλεσμα την γέννηση πολλών κοινωνικών προβλημάτων.

Ερώτηση 22: Αναφέρετε και αναλύστε τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Απάντηση.

Η εκπαίδευση αρχικά μετράται με 2 τρόπους:

- α) Η έννοια του Αποθέματος, δηλ. μέτρηση του επιπέδου της εκπαίδευσης του ενήλικου πληθυσμού.
- β) Η έννοια της ροής, δηλ. ο ρυθμός, με τον οποίο ο νεαρός πληθυσμός διέρχεται από το εκπαιδευτικό σύστημα. Με βάση αυτά έχουμε:

- i. Για τις ανεπτυγμένες χώρες το σύνολο σχεδόν του ενήλικου πληθυσμού είναι εγγράμματο, ενώ για τις αναπτυσσόμενες κατά Μ.Ο. 77% περίπου. Οι αποκλίσεις είναι μικρές στις πρώτες, μεγάλες στις δεύτερες.
- ii. Η έννοια της ροής, δηλ. η αναλογία των διερχόμενων από τις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης αυτού του δείκτη συμβαδίζουν με τον προηγούμενο δείκτη εκπαίδευσης.

Ερώτηση 23: *Περί δεικτών υγείας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τι δείχνουν αυτοί και ποιά συμπεράσματα εξάγονται;*

Απάντηση.

Υπάρχουν 3 δείκτες:

- α) *Δημογραφικοί δείκτες (μετρούν τους ρυθμούς θνησιμότητας και τις εκτιμήσεις για τη μέση διάρκεια ζωής.)*
- β) *Δείκτες νοσηρότητας (μετρούν τις επιδημιολογικές μελέτες σχετικά με την επίδραση ορισμένων ασθενειών.)*
- γ) *Στατιστικοί δείκτες (παρέχουν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας π.χ. αριθμός ατόμων ανά γιατρό κ.λπ.)*

Ερώτηση 24: *Πώς μετράται το τεχνολογικό επίπεδο μιας χώρας και τι έχουμε να συμπεράνουμε για τις αναπτυσσόμενες χώρες για το τεχνολογικό τους επίπεδο σε σχέση με τις αναπτυγμένες;*

Απάντηση.

Το τεχνολογικό επίπεδο μιας χώρας μετράται με δείκτες που προκύπτουν από:

- α) *Πυκνότητα τηλεφωνικών συνδέσεων.*
- β) *Βαθμό χρήση διαδικτύου.*
- γ) *Δαπάνες για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη.*
- δ) *Τα χορηγούμενα διπλώματα Ευρεσιτεχνίας.*

Για τις αναπτυσσόμενες χώρες οι τηλεφωνικές συνδέσεις βρίσκονται σε αναλογία 1/6 σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες. Για την χρήση του διαδικτύου η φαλίδα μεγαλώνει περισσότερο. Οι Δαπάνες για Έ και Ανάπτυξη στις Αναπτυσσόμενες χώρες είναι μηδαμινές σε σχέση με το 2,6% του ΑΕΠ των αναπτυγμένων χωρών. Τέλος Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας 48/360 αντίστοιχα.

Ερώτηση 25: Οι αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζουν μεταξύ τους ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Καταγράψτε τα κυριότερα εξ' αυτών.

Απάντηση.

- ✓ Το χαμηλό βιοτικό επίπεδο.
- ✓ Τα χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας.
- ✓ Η παραγωγή της χώρας προέρχεται κατ' εξοχή από τον Ά γενή τομέα.
- ✓ Η χώρα αντιμετωπίζει πληθυσμιακές πιέσεις.
- ✓ Μεγάλο ποσοστό Φυσ. Πόρων παραμένει ανεκμετάλλευτο.
- ✓ Παρατηρείται ανεπάρκεια κεφαλαίου.
- ✓ Η οικονομία και κοινωνία είναι δυαδική (δυαρχική).
- ✓ Η χώρα έχει αντιοικονομικές πολιτιστικές αξίες.
- ✓ Η χώρα εξαρτάται από εξαγωγές αγροτικών προϊόντων.
- ✓ Η κυριαρχία των ανεπτυγμένων και η εξάρτηση των αναπτυσσόμενων χωρών στις διεθνείς σχέσεις.
- ✓ Υψηλά επίπεδα φτώχειας.

Ερώτηση 26: Χαρακτηριστικά της δυαδικής οικονομίας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Απάντηση.

Είναι από τη μια μεριά η εγχρήματη Οικονομία με υψηλό επίπεδο μισθών για αυτές τις αστικές ασχολίες.

Επίσης ειδικό καθεστώς προστασίας μόνο για αστικές περιοχές. Υψηλό κόστος ζωής και μορφωτικό επίπεδο υψηλό.

Από την άλλη η αγροτική Οικονομία με χαμηλό ΑΕΠ κυρίως για αυτοκαταναάλωση (αντιπραγματισμός).

Συγκεκριμένη ανεργία (απαρχαιωμένες παραγωγικές μέθοδοι) και μικρές οικονομίες κλίμακας με μικρές αγροτικές επιχειρήσεις.

Ερώτηση 27: Η κοινωνιολογική και τεχνολογική ερμηνεία του δυαδισμού μιας αναπτυσσόμενης οικονομίας.

Απάντηση.

Η κοινωνιολογική ερμηνεία του δυαδισμού αναφέρεται στις συμπεριφορές των δύο τελείως διαφορετικών ομάδων ανθρώπων. Έτσι αυτοί που αποτελούν τον παραδοσιακό αγροτικό τομέα υποτίθεται ότι δεν αντιδρούν στα οικονομικά κίνητρα κατά ορθολογικό τρόπο, είτε γιατί έχουν περιορισμένες ανάγκες για αγαθά που παράγονται στην εγχρήματη οικονομία, είτε λόγω συντηρητικού πνεύματος και της άγνοιάς του.

Από την άλλη μεριά οι κάτοικοι των αστικών περιοχών ακολουθούν ορθολογική οικονομική συμπεριφορά, προσπαθούν δηλ. να μεγιστοποιήσουν τη χρησιμότητά τους σύμφωνα με τις προτιμήσεις τους.

Σύμφωνα με την τεχνολογική ερμηνεία, ο δυαδισμός οφείλεται στις διαφορές των τεχνολογικών συνθηκών της παραγωγής στους δύο τομείς.

Έτσι ενώ στην εγχρήματη οικονομία οι μέθοδοι παραγωγής είναι έντασης κεφαλαίου, στον παραδοσιακό αγροτικό τομέα οι μέθοδοι παραγωγής είναι έντασης εργασίας με μεγάλη δυνατότητα υποκατάστασης στους παραγωγικούς συντελεστές.

Ερώτηση 28: Αντιοικονομικές πολιτιστικές αξίες των αναπτυσσόμενων χωρών. Σχολιάστε αυτές.

Απάντηση.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός “αντιοικονομικού συστήματος πολιτιστικών αξιών”. Αυτό σημαίνει ότι η παραδοσιακή συμπεριφορά των ανθρώπων αποθαρρύνει την πλήρη χρησιμοποίηση των ανθρώπινων πόρων.

Η φτώχεια κατά ένα μεγάλο μέρος είναι αποτέλεσμα της Μοιρολατρίας και των θρησκευτικών προκαταλήψεων.

Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, ορισμένες ασχολίες προορίζονται στην πράξη για τα μέλη ορισμένης κοινωνικής τάξης, φυλής ή φύλου, θρησκείας κ.λπ.

Πατριαρχικές οικογένειες και η δύναμη των παραδόσεων αποτελούν χαρακτηριστικά των κοινωνιών αυτών.

Ερώτηση 29: Σχολιάστε την κυριαρχία των αναπτυσσόμενων χωρών και την εξάρτηση των αναπτυσσόμενων στις δημόσιες σχέσεις.

Απάντηση.

Η εκδήλωση της κυριαρχίας συμβαίνει με έναν από τους τρόπους:

- α) Έλεγχος εμπορικών συναλλαγών – επιβολή δικών τους όρων στην μεταφορά τεχνολογίας ή παροχής οικονομικής βοήθειας.
- β) Μεταφορά στις Α. Χ. των αξιών, θεσμών, τρόπων και κανόνων συμπεριφοράς π.χ. ακατάλληλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, συνδικαλισμός δυτικού τύπου, συστήματα γραφειοκρατίας.
- γ) Δημιουργία προβλήματος: “Διεθνούς διαρροής εγκεφάλων” δηλ. στην απώλεια μέσω της μετακίνησης υψηλής στάθμης επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού σε άλλες χώρες.

Ερώτηση 30: Αναλύστε σύντομα τις έννοιες της φτώχειας από άποψη εισοδήματος, από την άποψη των βασικών αναγκών και την άποψη της ικανότητας.

Απάντηση.

- α) Εισοδηματική άποψη: Ένα άτομο είναι φτωχό όταν το εισόδημά του δεν είναι αρκετό για την αγορά μιας προκαθορισμένης ποσότητας τροφίμων.
- β) Η άποψη των βασικών αναγκών: Φτώχεια θεωρείται ως στέρηση των υλικών προαπαιτούμενων για την ικανοποίηση ελάχιστων αποδεκτών ανθρώπινων αναγκών, συμπεριλαμβανομένων των ειδών διατροφής.
- γ) Η άποψη των ικανοτήτων: Η φτώχεια αντιπροσωπεύει την απουσία ορισμένων βασικών ικανοτήτων για την δραστηριοποίηση ενός ατόμου.

Ερώτηση 31: Χαρακτηριστικά της εισοδηματικής φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Απάντηση.

Μια διαχρονική ανάλυση του αριθμού των φτωχών στις Αναπτυσσόμενες Χώρες δείχνει ότι ο αριθμός αυξάνει συνεχώς, παρά την παράλληλη αύξηση του ΑΕΠ σ' αυτές. Λόγοι αυτής της εξέλιξης είναι:

✓ Ο βραδύς ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ:

α) Ανισομερής διανομή των ωφελειών της μεγέθυνσης.

β) Συναλλαγματικές ρυθμίσεις, ποσοτώσεις εισαγωγών και επιδοτήσεις ευνοούν φαύλους κύκλους αρνητικής μεγέθυνσης.

✓ Το πρότυπο της ανάπτυξης:

Η φτώχεια αυξάνει όταν το πρότυπο ανάπτυξης έχει αστικό προσανατολισμό, εντοπίζει την ανειδίκευτη εργασία, μεταβάλλει τις σχετικές τιμές εις βάρος των φτωχών, δημιουργεί χάσμα μεταξύ των φύλων.

✓ Ανεπάρκεια των μέτρων πολιτικής.

Ερώτηση 32: Ο Δείκτης Ανθρώπινης Φτώχειας των Η.Ε. από ποια ουσιαστικά στοιχεία της ανθρώπινης ζωής απαρτίζεται;

Απάντηση.

Ο Δείκτης Ανθρώπινης Φτώχειας για τις Α. Χ. συγκεντρώνεται στη στέρηση 3 ουσιαστικών στοιχείων της ανθρώπινης ζωής: Τη διάρκεια ζωής, τη γνώση και το βιοτικό επίπεδο (υπηρεσίες υγείας, πόσιμο νερό και υποσιτιζόμενα παιδιά μικρότερα των 5 ετών.)

Ερώτηση 33: Ποια επίδραση ασκούν στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας η ύπαρξη των φυσικών πόρων;

Απάντηση.

Οι Φυσικοί Πόροι είναι ένας συντελεστής, η έλλειψη του οποίου δεν παρεμποδίζει πάντοτε την Ο. Α. π.χ. τα τεράστια αποθέματα Φυσικών Πόρων των ΗΠΑ, παρέμειναν ανεκμετάλλευτα για αιώνες από τους Ινδιάνους.

Οι Φυσικοί Πόροι παρέχουν συμπληρωματικότητα στους άλλους πόρους.

- Μια χώρα δεν μπορεί να θεωρηθεί πλούσια ή φτωχή σε Φυσικούς Πόρους απόλυτα.

- Οι προοπτικές ανάπτυξης μιας χώρας με αφθονία Φυσικών Πόρων είναι ευνοϊκότερες μιας άλλης χώρας, που χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια ή έλλειψη Φυσικών Πόρων.
- Η ανεπάρκεια Φυσικών Πόρων στις Α. Χ. μπορεί ν' αποτελέσει εξήγηση του χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης τους κάτω από συνθήκες.

Ερώτηση 34: Τι πρεσβεύει η Μαλθουσιανή θεωρία για την ανάπτυξη του πληθυσμού της γης; Επαληθεύθηκε αυτή ή όχι, γιατί;

Απάντηση.

Στις πρωτόγονες κοινωνίες, η γεννητικότητα εγγίζει το βιολογικό μέγιστο, η δε προσφορά ειδών διατροφής δεν αυξάνεται με υψηλότερο ρυθμό από το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού λόγω της φθίνουσας απόδοσης του εδάφους.

Οι προβλέψεις του Malthus για επέλευση μιας κατάστασης κατά την οποία τόσο ο πληθυσμός, όσο και η οικονομία θα παραμείνουν στάσιμοι, δεν έχουν επαληθευθεί μέχρι σήμερα για τους δύο λόγους:

- α) Η αύξηση της τεχνολογίας στις χώρες της Δύσης είχε ως συνέπεια την αντιστάθμιση της φθίνουσας απόδοσης του εδάφους, καθώς οι ποσότητες του Κεφαλαίου και της εργασίας αυξάνονται.
- β) Η αύξηση των αποταμιεύσεων οδήγησαν σε αύξηση του βιοτικού επιπέδου και με την σειρά τους οδήγησαν σε αύξηση των επενδύσεων.

Ερώτηση 35: Η ποσότητα της προσφερόμενης εργασίας σε μια χώρα εξαρτάται τόσο από δημογραφικούς όσο και μη δημογραφικούς παράγοντες. Πού αναφέρονται αυτοί;

Απάντηση.

Στους Δημογραφικούς παράγοντες συμπεριλαμβάνονται:

- ✓ Το ποσοστό θνησιμότητας.
- ✓ Το ποσοστό γεννητικότητας.
- ✓ Η εργασία των γυναικών έξω από την οικογένεια κ.λπ.

Στους μη Δημογραφικούς παράγοντες συμπεριλαμβάνονται οι κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες, όπως π.χ.

- ✓ Πρότυπα συμπεριφοράς της κοινωνίας, όσον αφορά τη θέση της γυναίκας ως υπεύθυνης για τη λειτουργία της οικογένειας ή ως δυνάμεως να κερδίζει τα προς το ζην έξω από την οικογένεια.
- ✓ Την ηλικία στην οποία τα νεαρά άτομα θα πρέπει να εγκαταλείψουν το σχολείο και να αναζητήσουν εργασία.
- ✓ Στην ηλικία, στην οποία οι εργάτες θα πρέπει να βγουν στη σύνταξη.

Ερώτηση 36: Όταν αναφερόμαστε στην ποιότητα Ανθρώπινων Πόρων τι εννοούμε;

Απάντηση.

Με την ευρύτερη έννοια ο όρος “ποιότητα ανθρώπινων πόρων” περιλαμβάνει τις φυσικές και πνευματικές ικανότητες του πληθυσμού, το επίπεδο της υγείας, της εκπαίδευσης και εξειδίκευσης, την προσαρμοστικότητα και την κοινωνική ανταπόκριση του πληθυσμού στα οικονομικά κίνητρα.

Ερώτηση 37: Αναπτύξτε επιχειρήματα που να επιβεβαιώνουν ότι ο παράγων Κεφάλαιο είναι ο ρυθμιστικός παράγοντας ανάπτυξης μιάς Οικονομίας.

Απάντηση.

Υπάρχει μια τάση στους οικονομολόγους να θεωρούν το κεφάλαιο ως το σπουδαιότερο ρυθμιστικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης:

- ✓ Το κεφάλαιο είναι το πρακτικότερο μέσο επιτάχυνσης της Ο. Α. , γιατί υπόκειται σε λιγότερους αντικειμενικούς περιορισμούς σε σχέση με τους φυσικούς πόρους και την εργασία και εύκολα υποκαθιστά αυτούς.
- ✓ Όσο μεγαλύτερο κεφάλαιο υπάρχει, τόσο περισσότερες είναι οι δυνατότητες εφαρμογής εκτεταμένων μεθόδων παραγωγής.
- ✓ Ο σχηματισμός κεφαλαίου οδηγεί σε αύξηση του προϊόντος και κάνει δυνατή την αποταμίευση μέρους αυτού για παραπέρα επενδύσεις και παραπέρα αύξηση του εισοδήματος.

Ερώτηση 38: Τι είναι ο μέσος και τι ο οριακός κεφαλαιακός συντελεστής; Ποια η σημασία αυτών για τον προγραμματισμό της οικονομικής ανάπτυξης;

Απάντηση.

Με τον όρο κεφαλαιακός συντελεστής ή αλλιώς σχέση κεφαλαίου – προϊόντος εννοούμε τις απαιτούμενες μονάδες κεφαλαίου για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος. Ο Μ.Κ.Σ.

$$= \frac{\text{ΣυνολικόΚεφάλαιο}}{\text{ΣυνολικόΠροϊόν(ΑΕΠ)}} \text{ για το σύνολο της οικονομίας ο οριακός Κ.Σ.}$$

$$= \frac{\text{ΟΛόγοςΑύξησηςΤουΑποθέματοςΚ}}{\text{Αύξηση ΑΕΠΚ ανάΜονάδα}}$$

Ο οριακός κεφαλαιακός συντελεστής χρησιμοποιείται κατά του προγραμματισμού της Ο. Α. και ιδιαίτερα για τον έλεγχο της συνέπειας, στις απαιτούμενες για την επίτευξη της αύξησης του εισοδήματος επενδύσεις και τις διαθέσιμες αποταμιεύσεις.

Ερώτηση 39: Στρατηγικές Οικονομικής Ανάπτυξης με βάση τους αντικειμενικούς στόχους και τα μέτρα πολιτικής.

Απάντηση.

Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται οι παρακάτω στρατηγικές:

Α. Στρατηγικές για τη μεγέθυνση του εθνικού προϊόντος (βασίζεται σε μαζικές επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου σ' όλους τους τομείς της οικονομίας για αύξηση του εθνικού προϊόντος.

Β. Στρατηγικές για την αύξηση της απασχόλησης (αυτανακλούν έναν πλατύτερο ορισμό της ανάπτυξης, που περιλαμβάνει πέραν της αύξησης του ΑΕΠ και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ατόμων.)

Γ. Στρατηγικές για την καταπολέμηση της φτώχειας (αναπροσανατολισμός της αναπτυξιακής διαδικασίας και πολιτικής προς την κατεύθυνση της εξάλειψης της απόλυτης φτώχειας.)

Δ. Η στρατηγική των βασικών αναγκών (αυτή εκπορεύεται από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας του Ο.Η.Ε. και έχει ως κύριο αντικειμενικό σκοπό την ικανοποίηση των ουσιαστών αναγκών του πληθυσμού της χώρας.)

Ερώτηση 40: Στρατηγικές Οικονομικής Ανάπτυξης με βάση τη σπουδαιότητα των παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη.

Απάντηση.

Εδώ περιλαμβάνονται οι παρακάτω δύο στρατηγικές ή θεωρίες της ανάπτυξης:

Α) Στρατηγικές που υπογραμμίζουν έναν αποφασιστικό παράγοντα στην ανάπτυξη.

Εκείνοι που υποστηρίζουν αυτή τη στρατηγική, δεν ισχυρίζονται ότι ένας μόνο παράγοντας έχει σημασία για την Ο. Α., αλλά ότι ένας παράγοντας έχει πρωταρχική σημασία.

Β) Στρατηγικές που τονίζουν τυπικά πρότυπα ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα:

- ✓ Θα πρέπει να συνυπάρχουν πολλοί παράγοντες, όπως ένα κατάλληλο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο και μια αύξηση στο ρυθμό των αποταμιεύσεων και επενδύσεων.
- ✓ Θα υπάρχει ένας μόνο αποφασιστικός παράγοντας, αλλά αυτός διαφέρει από περιοχή σε περιοχή.
- ✓ Τονίζει τη διαδικασία μετασχηματισμού της οικονομίας. Σύμφωνα μ' αυτή, το ουσιώδες στοιχείο στην Ο. Α. είναι η μεταφορά του εργατικού δυναμικού από δραστηριότητες χαμηλής ή μηδενικής παραγωγικότητας (γεωργία) σε άλλες δραστηριότητες (βιομηχανία) όπου η παραγωγικότητα είναι σημαντικά υψηλότερη.

Ερώτηση 41: Ποιοι είναι οι βασικοί στόχοι της Περιφερειακής Οικονομικής Πολιτικής;

Απάντηση.

Η Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών και τη μείωση των χωρικών οικονομικών ανισοτήτων, σε ένα πλαίσιο που διασφαλίζει τη βέλτιστη οικονομική ανάπτυξη.

Ερώτηση 42: Ποια η διαφορά των εννοιών “χώρος” και “περιφέρεια”; (Δώστε παραδείγματα.)

Απάντηση.

Η διαφορά μεταξύ των εννοιών “χώρος” και “περιφέρεια” βρίσκεται στο γεγονός, ότι ο χώρος περιλαμβάνει ένα σύνολο χωρικών μονάδων, οι οποίες μπορεί να είναι διάσπαρτες, σε αντίθεση με την περιφέρεια, η οποία περιλαμβάνει όμορες χωρικές μονάδες π.χ. ο νησιωτικός χώρος της Ελλάδος περιλαμβάνει όλα τα νησιά της χώρας, ανεξάρτητα αν ανήκουν σε διαφορετικές περιοχές και δεν αποτελούν μια ενιαία οικονομική περιφέρεια. Άλλο παράδειγμα είναι ο τουριστικός χώρος, ο ακαδημαϊκός χώρος κ.λπ.

Ερώτηση 43: Γιατί είναι αναγκαία η καθιέρωση κριτηρίων διάκρισης των διαφόρων περιφερειών ; Τι εξυπηρετεί αυτή ;

Απάντηση.

Για την περιφερειακή ανάλυση, η κατάτμηση ενός εθνικού χώρου σε οριοθετημένες περιφέρειες είναι αναγκαία, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα άσκησης μιας συγκεκριμένης περιφερειακής πολιτικής, δόμησης κατάλληλων δεικτών που αποτυπώνουν μια κατάσταση σε κάθε περιφέρεια και αξιολόγησης των εξελίξεων και της πολιτικής που εφαρμόζεται για την περιφερειακή ανάπτυξη.

Ερώτηση 44: Τύποι περιφερειών σύμφωνα με τον Βουδενίλλε. Ορίστε αυτές.

Απάντηση.

Σύμφωνα με τον Βουδενίλλε υπάρχουν 3 τύποι περιφερειών:

- α) Οι ομοιογενής περιφέρειες: Είναι οι περιφέρειες με ένα κοινό χαρακτηριστικό π.χ. οικονομικό, κοινωνικό ή πολιτικό και γεωγραφικό.
- β) Οι πολιτικές περιφέρειες: Οι περιοχές αυτές επηρεάζονται από ένα κεντρικό πόλο, ο οποίος συνήθως είναι η μεγαλύτερη πόλη π.χ. πρωτεύουσα περιφέρειας. Κάθε κεντρικός πόλος δημιουργεί μια ιεραρχική εσωτερική τάξη (μεγάλη πόλη, κωμοπόλεις, χωριά.)
- γ) Περιφέρειες προγραμματισμού ή Διαχωρισμού: Περιλαμβάνει περιοχές που ορίζονται με διοικητικά και πολιτικά κριτήρια, π.χ. η διαίρεση της Ελλάδας σε 13 διοικητικές Περιφέρειες ή 51 Νομούς.

Ερώτηση 45: Ποιες είναι οι 13 Διοικητικές Περιφέρειες του Ελλαδικού χώρου; (Απαριθμήστε αυτές.)

Απάντηση.

Αττική, Στ. Ελλάδα, Κεντρική Μακεδονία, Κρήτη, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά, Βόρειο Αιγαίο, Πελοπόννησος, Νότιο Αιγαίο, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα, Δυτική Μακεδονία. Υπάρχει και το Άγιον Όρος ως αυτόνομη περιοχή.

Ερώτηση 46: Δώστε τους ορισμούς της “απόλυτης” και “σχετικής” φτώχειας.

Απάντηση.

α) Η “απόλυτη” φτώχεια είναι μια κατάσταση κατά την οποία ένα άτομο στερείται βασικών αγαθών πρώτης ανάγκης απαραίτητων για την επιβίωσή του, όπως κατάσταση πείνας, έλλειψη πόσιμου νερού, στέγης, ένδυσης ή φαρμάκων.

β) Η “σχετική” φτώχεια είναι μια κατάσταση κατά την οποία ο τρόπος διαβίωσης και του εισοδήματος ορισμένων ατόμων υπολείπεται κατά πολύ του γενικού επιπέδου διαβίωσης της χώρας, όπου ζούν αυτά τα άτομα. Η δεύτερη έννοια είναι πιο διευρυμένη, δεδομένου ότι εκτός από τις βιολογικές ενσωματώνει επίσης, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες, δίνοντας μ’ αυτόν τον τρόπο έμφαση στην οικονομική ανισότητα, ενώ η πρώτη εστιάζει κυρίως στην οικονομική ανεπάρκεια.

Ερώτηση 47: Ποιο είναι το βασικό συμπέρασμα, στο οποίο καταλήγουν οι καμπύλες Williamson και Kuznets σχετικά με τη συσχέτιση εισοδήματος και ανισότητας σε μια χώρα;

Απάντηση.

Αν και οι καμπύλες διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ανάλογα με την ασκούμενη κρατική περιφερειακή πολιτική, εν τούτοις συμφωνούν μεταξύ τους ως προς την διαμόρφωση αυτών. Η αύξηση του εισοδήματος, αυξάνει αρχικά τις περιφερειακές ανισότητες, ενώ από ένα σημείο και μετά η συσχέτιση της εθνικής ανάπτυξης οδηγεί σε μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Ερώτηση 48: Τι περιλαμβάνει ο Δείκτης ανάπτυξης του ανθρώπου ΗΔΙ (Human Development Index);

Απάντηση.

Περιλαμβάνει τρεις επί μέρους δείκτες, οι οποίοι αφορούν για κάθε περιοχή:

- ✓ Το προσδοκώμενο όριο ζωής κάθε ανθρώπου κατά την γέννησή του.
- ✓ Το επίπεδο μόρφωσης των κατοίκων της περιοχής.
- ✓ Ένα δείκτη αξιοπρεπούς διαβίωσης, ο οποίος συνήθως απεικονίζεται με το κατά κεφαλήν εισόδημα.

Ερώτηση 49: Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος της Ελλάδας;

Απάντηση.

- Στην απόκλιση μεταξύ περιφερειών ως προς το κατά κεφαλήν εισόδημα.
- Στη μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού Αθήνα – Θεσσαλονίκη.
- Στη δημιουργία έντονων περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- Στην απώλεια της δημογραφικής βάσης των λιγότερο ανεπτυγμένων νομών.
- Στη μείωση της εθνικής συνεκτικότητας.
- Στη μείωση του “κοινωνικού μισθού”.
- Στην κατεύθυνση των επενδύσεων.

Ερώτηση 50: Ποια είναι τα κυριότερα αίτια δημιουργίας περιφερειακών ανισοτήτων;

Απάντηση.

- α) Γεωγραφικοί και Περιβαλλοντικοί παράγοντες.
- β) Η δομή της οικονομίας των περιφερειών (π.χ. περιφέρειες με μονοκλαδική δομή, όπως γουνοποιία.)
- γ) Χαμηλή κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου (π.χ. η κινητικότητα της εργασίας μέσω της μετανάστευσης αυξάνει, ενώ του κεφαλαίου μειώνεται λόγω αρνητικής εγκατάστασης επιχειρήσεων.)
- δ) Θεσμικοί και Πολιτικοί παράγοντες (όπως αποκέντρωση αρμοδιοτήτων, ύπαρξη υπουργείων, λήψη αποφάσεων σε μητροπολιτικά κέντρα.)
- ε) Εξωτερικές οικονομίες.

Ερώτηση 51: Άλλαξε η μορφή της Περιφερειακής Πολιτικής στη χώρα μας τα τελευταία 50 χρόνια; Αν ναι, που εντοπίζονται οι λόγοι της αλλαγής αυτής;

Απάντηση.

Η μορφή των περιφερειακών προβλημάτων άλλαξε σε σχέση με τις δεκαετίες του 50' και 60', εν τούτοις τα βασικά ερωτήματα παραμένουν ίδια. Ο κύριος στόχος της εφαρμοζόμενης Περιφερειακής Πολιτικής είναι η επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης με ταυτόχρονη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η κυριότερη επιχειρηματολογία για την αναγκαιότητα άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής αναφέρεται περισσότερο στο "κριτήριο της αποτελεσματικότητας της οικονομίας και λιγότερο στο κριτήριο της ισότητας". Το πρώτο έχει ως βασική επιδίωξη τη μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ενώ το δεύτερο επιδιώκει τη μείωση των χωρικών και περιφερειακών διαφορών στους δείκτες ανάπτυξης και ευημερίας.

Ερώτηση 52: Αναφέρετε λόγους άσκησης περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα. Ποιες είναι οι βασικές κατηγορίες αυτών;

Απάντηση.

Διακρίνονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

α) Τους οικονομικούς, β) Τους κοινωνικούς, γ) Τους περιβαλλοντικούς.

Αναλυτικότερα:

- ✓ Περιορισμός της επέκτασης σε έργο υποδομής και υποαπασχόλησης του επενδύμενου κεφαλαίου.
- ✓ Το κόστος συμφόρησης των αστικών κέντρων.
- ✓ Μείωση περιφερειακής ανεργίας και δίκαια κατανομή του εισοδήματος.
- ✓ Απασχόληση των συντελεστών παραγωγής.
- ✓ Μείωση πληθωριστικών πιέσεων.
- ✓ Προστασία του περιβάλλοντος.
- ✓ Αποφυγή κοινωνικών αναταραχών και εντάσεων.
- ✓ Διατήρηση πολιτιστικών προτύπων.

Ερώτηση 53: Πώς ταξινομούνται τα κυριότερα μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής στη χώρα μας;

Απάντηση.

Τα κυριότερα μέσα άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής μπορούμε να τα ταξινομήσουμε σε:

- Ανάπτυξη υποδομών.
 - Παραγωγικές υποδομές.
 - Υποδομές βελτίωσης ποιότητας ζωής.
- Χορήγηση επιδοτήσεων.
- Φορολογικά κίνητρα.
- Πιστωτικά κίνητρα.
- Μεταβολές θεσμών και αποκέντρωση κρατικών λειτουργιών.
- Έλεγχοι και αντικίνητρα.

Ερώτηση 54: Πού εστιάζονται οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα;

Απάντηση.

Πρόβλημα στην Ελλάδα αποτελούν οι έντονες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες;

Ποιο συγκεκριμένα:

- ✓ Η ερήμωση πολλών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.
- ✓ Η εξάρτηση της περιφέρειας από το κέντρο.
- ✓ Η αποδυνάμωση του παραγωγικού συστήματος.
- ✓ Η δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού.

Ερώτηση 55: Περιγράψτε σε γενικές γραμμές την διαχρονική εξέλιξη του περιφερειακού προβλήματος στην χώρα μας την τελευταία πενήκονταετία;

Απάντηση.

Μετά τη δεκαετία του 70' υπήρξε μια τάση σύγκλισης των επιπέδων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, χωρίς όμως αξιόλογες μεταβολές. Μετά τη δεκαετία του 90' οι χωρικές ισορροπίες φαίνεται να μεταβάλλονται ξανά με ραγδαία αύξηση των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης, με πρωταγωνιστές τον Γ' γεννή και Β' γεννή τομέα αντίστοιχα. Δυστυχώς αυτή η τάση δεν συνεχίστηκε σ' άλλες μεγάλες πόλεις και Νομούς. Κατά τη δεκαετία του 2000 η κρίση πλήττει κυρίως τις γεωργικές περιφέρειες, λόγω διαφοροποίησης της Κ. Α. Π. και τις

περιφέρειες του Β' γεννούς τομέα, λόγω τεχνολογικής υστέρησης, ανταγωνιστικότητας φτηνών εργατικών χεριών και προστατευτισμού μέσω αντικινήτρων.

Ερώτηση 56: Ποια γενικά συμπεράσματα εξάγονται για το επίπεδο εκπαίδευσης στην χώρα μας;

Απάντηση.

- Υπάρχουν έντονες διαφορές στα επίπεδα εκπαίδευσης του πληθυσμού των διάφορων νομών της χώρας, το οποίο επιδρά στην οικονομική ανάπτυξη του νομού.
- Η εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν βασικές πολιτικές για την επίτευξη ανάπτυξης στην περιφέρεια.
- Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι κομβικός σε οικονομικό επίπεδο για την καταπολέμηση της ανεργίας, για αύξηση της παραγωγικότητας και σε κοινωνικό επίπεδο με την αντιμετώπιση της κοινωνικής ευπάθειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ερώτηση 57: Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην μεταπολεμική Ελλάδα;

Απάντηση.

- Οι πληθυσμιακές μεταβολές μεταπολεμικά εννόησαν την ανάπτυξη μόνο δύο μεγάλων αστικών κέντρων Αθήνας – Θεσσαλονίκης.
- Υπήρξαν σημαντικές διαφορές στο βιοτικό επίπεδο και επίπεδο ευημερίας των κατοίκων των διαφόρων περιοχών.
- Υπήρξε συρρίκνωση του Α' γεννούς τομέα της οικονομίας σ' όλες τις περιφέρειες, ενώ και το μέγεθος του Β' γεννούς τομέα δεν υπήρξε μεγάλο. Η οικονομία της χώρας οδηγείται σε "τριτογενοποίηση", γεγονός που οδήγησε σε περαιτέρω προβλήματα.
- Πολλοί νομοί της χώρας κατατάχτηκαν στην κατηγορία των "προβληματικών" νομών.

Ερώτηση 58: Γιατί οι περιφερειακές ανισότητες πρέπει ν' αποτελούν αντικείμενο συστηματικής παρακολούθησης και συνεχής έρευνας στη χώρα μας;

Απάντηση.

Πράγματι οι περιφερειακές ανισότητες πρέπει να αποτελούν αντικείμενο συνεχούς παρακολούθησης και έρευνας, γιατί η παραμέληση της περιφερειακής διάστασης μακροχρόνια μελλοντικά μπορεί να δημιουργήσει οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και άλλης μορφής προβλήματα, τα οποία θα μειώσουν ότι θετικό μπορεί να επιτευχθεί από την βελτίωση κάποιων μακροοικονομικών εθνικών μέτρων.

Επομένως απαιτείται ένας συνολικός ανασχεδιασμός της περιφερειακής πολιτικής, που ασκείται στην Ελλάδα μεταπολεμικά και η ανάληψη δράσεων που θα αλλάξουν συνολικά τις χωρικές ισορροπίες.

Ερώτηση 59: Τι έχετε να παρατηρήσετε σχετικά με τις χωρικές ανισότητες στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Απάντηση.

Το μεγάλο μέγεθος των ανισοτήτων ανάμεσα στις περιφέρειες μιας χώρας ή μιας ένωσης κρατών (Ε.Ε.) αποτελεί βασικό πρόβλημα για τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και τη λειτουργική ενοποίηση του χώρου. Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η νομική και οικονομική ενοποίηση μακροπρόθεσμα θα αποτύχουν, εφόσον συνεχίζουν να υπάρχουν ή να διευρύνονται οι ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της Ε.Ε. Οι ανισότητες δεν διασφαλίζουν μια κοινωνική συναίνεση και δεν βοηθούν στη δημιουργία ενός αισθήματος αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών και των πολιτών.

Το πρόβλημα των ανισοτήτων έχει μια δυναμική στο χώρο, α) λόγω, συνεχών διευρύνσεων με χώρες χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης (Βαλκάνια, Τουρκία), β) λόγω οικονομικών προβλημάτων “των μεσογειακών χωρών” της Ευρώπης και λόγω της ανισομερούς ανάπτυξης “Βορρά - Νότου”.

Η Ε.Ε. έχει θεσμική υποχρέωση ν’ αντιμετωπίσει τις οικονομικές ανισότητες μεταξύ των χωρών μελών (διάθεση πόρων μέσω των ταμείων συνοχής και μέσω προγραμμάτων υποστήριξης Έρευνας και Ανάπτυξης.)

Ερώτηση 60: Ποια είναι τα “γεωγραφικά σχήματα” ανάπτυξης στον ευρωπαϊκό χώρο; Τι γνωρίζετε γι’ αυτά;

Απάντηση.

Α. Ο “βασικός άξονας” ανάπτυξης, επί του οποίου βρίσκονται συγκεντρωμένες οι περισσότερες αναπτυγμένες περιοχές, ξεκινά από την Βόρεια Ιταλία και διαμέσου της Γερμανίας καταλήγει στη Νότια και Κεντρική Μεγάλη Βρετανία.

Ο άξονας αυτός λόγω σχήματος έχει ονομαστεί και “γαλάζια μπανάνα” ή “Ευρωπαϊκή Μεγαλόπολη” και περιλαμβάνει τις μεγαλύτερες και ιστορικές πόλεις: (Μιλάνο, Στουτγάρδη, Στρασβούργο, Ζυρίχη, Βρυξέλλες, Άμστερνταμ, Πάρισι, Λουδίνο, Μπέρμινγχαμ). Είναι ένας ασυνεχής διάδρομος με πληθυσμό περίπου 90 εκατ. κατοίκων και αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες πληθυσμιακές οικονομικές και βιομηχανικές συγκεντρώσεις στον κόσμο.

Β. Το “Μεσογειακό τόξο”, που ξεκινά από τη Βόρεια Ιταλία, διέρχεται από τη Νότια Γαλλία και καταλήγει στην Ισπανία. Ο Ευρωπαϊκός Νότος εμφανίζει σημαντική ανάπτυξη, αλλά σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με εκείνη του βασικού άξονα. (Δυνατά σημεία: Τουριστικές περιοχές, εύκρατο μεσογειακό κλίμα).

Γ. Το “ατλαντικό τόξο”, το οποίο ξεκινά από την Πορτογαλία, διέρχεται από τη Βόρεια Ισπανία τη Δυτική Γαλλία και καταλήγει στη Δυτική Σκωτία. Το τόξο αυτό με πληθυσμό 72 εκατ. κατοίκους, παρουσιάζει ένα σχετικό εύθραυστο χαρακτήρα ανάπτυξης σε σχέση με τη “γαλάζια μπανάνα” και ανταγωνίζεται το μεσογειακό τόξο.

Δ. Το “ανατολικό τόξο”, το οποίο περιλαμβάνει τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Ευρώπης, Το τόξο αυτό ξεκινά από την Ελλάδα και διαμέσου των χωρών των Βαλκανίων καταλήγει στις πρώην κομμουνιστικές χώρες της Βαλτικής. Περιοχές με δομικά προβλήματα με μεταβατικό οικονομικό σύστημα εκτός Ελλάδας, από το συγκεντρωτικό σ’ αυτό της ελεύθερης οικονομίας.

Ερώτηση 61: Ποια είναι τα βασικά “χρηματοδοτικά μέσα”, με την αξιοποίηση των οποίων στοχεύει στην ανάπτυξη των περιφερειών η Ε.Ε. ;

Απάντηση.

α) Τα διαρθρωτικά ταμεία, τα οποία αποτελούν τους κυριότερους μηχανισμούς παρέμβασης, που διαθέτει η Ε.Ε., για την προώθηση του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με συνεισφορά στην περιφερειακή ανάπτυξη.

β) Το ταμείο συνοχής, το οποίο παρέχει διαρκή στήριξη στην ανάπτυξη των περιφερειών της Ένωσης, παράλληλα με τα διαρθρωτικά ταμεία, συμβάλλοντας στη σύγκλιση του βιοτικού της επιπέδου σε επίπεδο κρατών – μελών.

γ) Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η οποία είναι το χρηματοπιστωτικό όργανο της Ε.Ε., το οποίο συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Ένωσης, χρηματοδοτώντας έργα που προάγουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και και ισόρροπη ανάπτυξη μιας οικονομίας.

Ερώτηση 62: Προγράμματα από την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και Ε.Ε. Σύντομη αναφορά σ’ αυτά.

Απάντηση.

Α. ΜΟΠ. Ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το 1993 (αποτελέσαν αφετηρία για άσκηση μιας ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής).

Β. Το 1^ο Κοινοτικό πλαίσιο Στήριξης (Α ΚΠΣ) Ακολούθησε τα ΜΟΠ, τα ενσωμάτωσε και χαρακτηρίστηκε κυρίως από τη μεγάλη διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρά έργα υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα (κυρίως βοήθεια σε αγροτικές περιοχές). Αναβάθμισε το επαρχιακό δίκτυο μεταφορών και ενίσχυσε μικρές γεωργικές επιχειρήσεις. Ίδρυση μικρών και μεσαίων ξενοδοχείων.

Γ. Το 2^ο Κοινοτικό πλαίσιο Στήριξης (Β ΚΠΣ). Διήρκησε από το 1994 – 1999 και αποτέλεσε ένα ισχυρότατο μέσο για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας. Ανέπτυξε προγράμματα δράσης αύξησης της επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της οικονομίας.

Δ. Το 3^ο Κοινοτικό πλαίσιο Στήριξης (Γ ΚΠΣ). Διήρκησε από το 2000 – 2006 και αποτέλεσε μια συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Ε.Ε. για τη χρηματοδότηση μέσω κοινοτικών ταμείων των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων της χώρας. Περιελάμβανε 2 μεγάλες κατηγορίες προγραμμάτων:

- Τα ταμειακά επιχειρησιακά προγράμματα.
- Τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα. (ΠΕΠ)

Ε. Τέλος ακολούθησαν το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 – 2013, το οποίο βρίσκεται στη φάση της ολοκλήρωσης.